

5. Hutchins, E. Enaction, Imagination, and Insight. In Stewart, J. Gapenne, O. and Di Paolo, E. A. (eds.), *Enaction: Toward a New Paradigm for Cognitive Science*. Cambridge, MA: MIT Press, 2010. Pp. 425–450. DOI:10.7551/mitpress/9780262014601.003.0016

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-228-9-11>

COMPONENTS OF PSYCHOLOGICAL SAFETY OF THE INDIVIDUAL

КОМПОНЕНТИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ

Rybalchenko O. M. Рибальченко О. М.

*Postgraduate Student at the Department
of Psychology and Pedagogy
National Technical University
of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv
Polytechnic Institute»
Kyiv, Ukraine*

*аспірант кафедри психології
та педагогіки
Національний технічний університет
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Сьогодні складно уявити людину без її безпечної поведінки, взаєморозуміння та взаємодії у сучасному суспільстві. Як відомо, в основі соціуму закладено сукупність економічних, політичних, соціальних та інших умов, які спрямовані на суспільно корисну діяльність, як індивідуальну, так і колективну. У навколишньому середовищі поведінка особистості характеризується системою комплексних реакцій на зовнішні подразники як спрямованою биопсихосоціологічною активністю. Як стверджував К. Платонов «спрямованість – це установки, які стали властивостями особистості. Найбільш виражені та стійкі властивості особистості в їх сукупності – це її характер, а властивості особистості відповідно до певної діяльності – це її здатність до цієї діяльності» [1, с. 131]. Під спрямованістю особистості потрібно розуміти: інтереси, бажання, спонукання, мотиви, погляди, переконання, устремління, ідеали тощо. На іншу думку, О. Леонтєва, «особистість людини «виготовляється» – створюється суспільними відносинами» [2].

Як у найживішій природі, так і у суспільстві загалом за своїми джерелами і причинами, існує безліч різноманітних негативних чинників, які здатні зруйнувати психіку людини.

Питання безпеки особистості завжди актуальне і тому постійно вимагає від наукової спільноти всебічного та глибокого вивчення для

досконалості протистояння у боротьбі за виживання, а також пошуку нових ідей та гіпотез для надійного існування.

Сучасні темпи технологічного відновлення всіх сфер життя та відповідно суспільних змін нерідко перевищують адаптаційні можливості людей [3]. Почуватися в безпеці – одна з найважливіших потреб для людини, якщо вона задовольняється, тоді відкриваються шляхи для розвитку особистості та прагнення до самореалізації. Потреба збереження закладена у людині природою, вона проявляється і активізується на рефлекторному рівні. Якість та тривалість життя людини залежить від наявності загроз та небезпек у навколишньому середовищі.

Поняття безпеки багатозначне. Сучасні інформаційні джерела надають велику кількість його тлумачень залежно від його різновидів. Серед основних сенсів поняття «безпека» можна виділити такі: «безпека як внутрішнє самовідчуття людини», «безпека як необхідна умова індивідуальної свободи»; «безпека як умова розвитку соціуму» і «безпека як стан держави або міжнародного співтовариства держав» [4]. Аналізуючи вищезгадане, стає зрозумілим, що основним чинником, навколо якого виникає поняття про захист – це особистість. З наявністю безлічі різновидів «безпеки» виникає і безліч понять «безпека особистості». Загалом, безпека особистості – це стан відсутності загроз за сприяння з об'єктами довкілля, процес забезпечення захищеності життєво важливих інтересів, і навіть здатність людини зберегтися при руйнівних діях.

Серед таких відомих видів безпеки, як військова, економічна, техногенна, політична, правова, соціальна тощо, залежно від функціональної спрямованості виділяють – психологічну безпеку, що вивчає соціопсихологічні явища та процеси, що виникають у ситуації небезпеки.

Психологічна безпека це складний комплекс – основними характеристиками якої є відсутність зовнішніх небезпек, актуальний психічний стан (здоров'я), задоволення потреб, внутрішня захищеність особистості і т. п.

Під загрозою слід розуміти об'єктивну ознаку, у якому з'являється можливість заподіяння шкоди (або втрат) особистості від несприятливих подій. Оскільки безпека опосередковується небезпекою, вона за змістом завжди предметна і конкретна, вона не може бути абстрактною [5]. Однак не всяка небезпека для особистості є загроза, але кожна особистість, зіткнувшись з загрозою, наражалася на небезпеку.

Тому загроза – це суб'єктивна ознака, що викликає в особистості необхідність захищатись від несприятливих подій.

Безпека особистості як стан захищеності характеризується багатьма чинниками, серед яких головними є: людський (особистість),

середовище (у тому числі соціальне), засоби захисту (фізичні і психологічні) та ризики. Важливу роль психологічної безпеки грає психологічна захищеність особистості. Під «психологічною захищеністю» особистості потрібно розуміти щодо стійке позитивне емоційне переживання і усвідомлення індивідом можливості задоволення своїх основних потреб та забезпеченості, власних прав у будь-якій, навіть несприятливій ситуації у разі обставин, які спроможні блокувати чи ускладнювати їх реалізацію. Слід також наголосити, що несприятливі ситуації чи події для людини, це лише показники наявності небезпеки. І поки ці показники не перетворилися на категорії загроз, існує лише ризик ймовірності заподіяння шкоди чи втрати особистості. Ризик – це характеристика ситуації з невизначеним результатом за обов'язкової наявності несприятливих наслідків для людини.

Для безпеки особистості ризик можна розглядати у наступному. По-перше, мірою очікуваної невдачі діяльності. Тобто ризик визначається як добуток ймовірності неуспіху на ступінь несприятливих наслідків. По-друге, дією, яка загрожує людині певними втратами: травмами, розладами, захворюваннями, іншими збитками. По-третє, ситуацією вибору людиною між менш привабливою, але надійнішою нагодою і привабливішою, але менш надійною.

Наприклад. За наявності таких психологічних небезпек: порушення ідентичності; неадекватність самооцінки; втрата самоконтролю; зміна рольової поведінки; втрата моральних орієнтирів; соціальна дезорганізація можуть виникнути і умови, за яких здатні проявитися такі психологічні загрози: трансформація спрямованості; деформація цінностей; порушення мотивацій; спотворення цілей та деструкція сенсу.

Психологічна загроза, її рівень значно залежить від кількості та сили дії небезпечних факторів, що є нині для свідомості людини. І оскільки їх більше, то швидше небезпека переростає в психологічну загрозу, внаслідок чого виникає деструктивна поведінка особистості.

Зміни психологічних небезпек спричиняють зміну психологічного стану, тому здатні сприйматися особистістю як загроза. Готовність особистості до психологічного протистояння загрозам, тобто психологічно бути захищеною, потребує від індивіда теоретичних знань і підготовленості, а також відповідної «загартованості» на практиці.

Література:

1. К. Платонов. Короткий словник психологічних систем понять. М.: «Вища школа», 1981. – С. 173.
2. Аверін В. Психологія особистості: Навчальний посібник. 2-ге видання. – СПб.: Вид-во Михайлова В. А., 2001. – 191с.

3. Слюсаревський М. Психологія безпеки людина в онтологічному і гносеологічному вимірах. Наукові студії із соціальної та політичної психології. Збірник статей. Вип. 45 (48) 2020. – с. 9.

4. Шароватова О. Безпека особистості як соціокультурний феномен. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2014. – № 4 – с. 66.

5. Дектярєва Т. Психологія безпеки: Актуальні проблеми психології. – 2012. – Т. 1, Вип. 35. – с. 34.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-228-9-12>

MODERN PSYCHOLOGY: THE PROBLEM OF DEFINING THE SUBJECT AND TASKS

СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЯ: ПРОБЛЕМНІСТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА І ЗАВДАНЬ

Savchyn M. V. Савчин М. В.

*Doctor of Psychology, Professor,
Head of the Department of Psychology,
Drohobych State Pedagogical University
Drohobych, Lviv region,
Ukraine*

*доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка
м. Дрогобич, Львівська область, Україна*

У наш час проявляється надмірна віра в психологічну науку і люди спрагли психологічних знань, прагнуть придбати книги з порадами для самодопомоги і в такий спосіб зрозуміти свої екзистенціальні переживання та знайти шляхи розв'язання життєвих проблем. Одночасно слід бути критичним до ідей, які у ній культивуються та з'ясовувати витоки редукції та натуралізації внутрішнього світу людини, які спостерігаються в багатьох аспектах, бо ідеї та поради, що викладаються в монографіях, підручниках та популярних книгах з психології, є неоднозначними, не цілком прийнятними, інколи навіть суперечливими щодо реальної автентичної природи людини. Вони є певною мірою тенденційними, бо в них відображаються культивовані автором методологічні принципи і теорії. Автори концепцій не завжди враховують об'єктивні «обмеження сучасної психології» в дослідженні внутрішнього світу людини. Джерелом помилок є схильність вченого-психолога дещо спрощувати (редукувати), а відтак, спотворювати реальність та пристосовувати її до своїх теоретичних уявлень, схильність до самообману та універсалізації власного досвіду взаємодії